
СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Васил Видински (катедра *История на философията*)

по конкурса за „доцент“ по професионално направление **2.3. Философия (История на философията. Нова философия – XIX век)**, обявен в ДВ, бр. 48 от 28.06.2022 г. (158 с.) от Софийския университет „Св. Климент Охридски“ за нуждите на катедра *История на философията*.

Основание за изготвяне на становището: заповед РД-38-382 от 11.7.2022 г. на Ректора на СУ „Св. Климент Охридски“.

1. ФОРМАЛНИ И НАУКОМЕТРИЧНИ ИЗИСКВАНИЯ

В обявения конкурс са подадени документи от един-единствен кандидат – гл. ас. д-р Димитър Димитров Божков от катедра „История на философията“, СУ „Св. Климент Охридски“. На 31.08.2022 г. комисия по член 109 (2) от ПУРПНСЗАДСУ, назначена със заповед на Ректора РД 38-378/ 11.07.2022 г., допуска след проверка на документите гл. ас. д-р Димитър Димитров Божков до участие в конкурса за доцент.

Кандидатът за доцент Димитър Божков покрива както **А) минималните национални изисквания** по чл. 2б, ал. 2 и 3 от ЗРАСРБ, определени допълнително в Правилника за прилагане на ЗРАСРБ, така и **Б) допълнителните изисквания на СУ „Св. Климент Охридски“** по чл. 2б, ал. 5 от ЗРАСРБ, определени допълнително в член чл. 105, ал. 1 и в съответствие с резултатите от справките по чл. 107, ал. 1, т. 12-14 от ПУРПНСЗАДСУ.

По отношение на **минималните национални изисквания** Димитър Божков има 50 точки по *група от показатели А* заради дисертационния си труд за докторска степен (при изискване 50 т.), 100 точки от *група В* заради публикувания хабилитационен труд „Марксизмът в месианизма“ (при изискване 100 т.), 205 точки от *група Г* за всички останали публикации, включително публикуване на дисертационния си труд „История и еманципация: Клио из пасажите на модерността“ (при изискване 200 т.) и 55 точки от *група Д* за съответните цитирания (при изискване 50 т.). Това надхвърля минималните национални изисквания за съответната академична длъжност.

По отношение на **допълнителните изисквания на СУ „Св. Климент Охридски“** Димитър Божков отново покрива всички формални критерии за заемане на длъжността доцент – бил е 9 години главен асистент в СУ „Св. Климент Охридски“ (при изискване поне 2 г.) и няма доказано по законоустановения ред плагиатство в научните трудове. Всички останали критерии са също изпълнени.

2. ФИЛОСОФСКИ ОСНОВАНИЯ

Безупречното покриване на горните изисквания е достатъчно за заемането на съответната длъжност, а също така е добро основание за изготвяне на положително становище. Това обаче категорично *не може да представи по справедлив начин* сериозните, ценни и вече дългогодишни историкофилософски занимания на Димитър Божков – и като изследовател, и като преподавател. Те се разгръщат сложно и многопластово през впечатляващо разнообразни области – от история на религиозната вяра, съпротива и практика – през раждането и сложното разклоняване на критическата философия – та чак до херменевтичната плътност на екзистенциалния и художествен образ с неговия собствен, чудат наратив или послеживот; от детективските романи и ролята на инструменталния разум в Новото време – през политическия залог на лявата мисъл чрез понятията за очакване и надежда – до внимателни и проникновени наблюдения върху Киркегор, Варбург, Бенямин, Таубес, Рансиер и т.н. Но всички тези теми (като тук изброих само част) не са събрани произволно. Това, което е най-интересно и същински ценно, е именно тяхното пасажно, но органично свързване в темата за **историкофилософското**. Няма по-добър начин катедра „История на философията“ да продължи собственото си понятийно и методологическо разгръщане през това да утвърди Димитър Божков като доцент по „Нова философия – XIX век“.

А. ПРИНОСИ В ХАБИЛИТАЦИОННИЯ ТРУД

В монографията си *Марксизмът в месианизма* (2022), която е представена за конкурса като хабилитационен труд, Димитър Божков разгръща една **критическа философия на историята**, чиято съществена задача е да разкрива и извлича потенциалите на миналото чрез контекстуално и динамично философско (пре)осъзнаване. Това означава, че залогът е двоен – от една страна разкриването на потенциалността изисква внимателен *анализ* на всички нива, които определят нагласите, структурите или събитията в дадена отминала епоха – и тази задача изобщо не е лека; от друга страна анализът сам по себе си не може да бъде достатъчен, защото (пре)осъзнаването на потенциалността изисква в допълнение важна *синтетична и интерпретативна* работа – това е всъщност свързването на настоящето с динамиката на миналото, но целта е отваряне към смисъла на бъдещето. Този подход не е просто елегантна теоретична постановка, защото става дума и за практика – *критическата симбиоза на настоящето, миналото и бъдещето в историчността*.

Важно е да се уточни, че методологическият стил на Божков е по-скоро близък до тълкувателното вплитане, повторението с изменение или отместването чрез разказ, а не толкова аналитично-фактологическо разглеждане на контексти и твърдения. Към тази по-обща рамка трябва да се добавят още няколко характеристики:

- тази критическа философия на историята осмисля *човешкото действие* в настоящия свят като ключово, т.е. свързването на личния опит с историческия.

- тя използва важни методологически понятия като „родства по избор“, техниките на аналогията, обръща внимание на палимпсестната структура на историческото и на синкретизма на мисълта, показва централната роля на обещанието и настоява на важността за „оставащото време“ и т.н. – при всички тези понятия ключова роля играе *отнасянето*. Поради тази причина бих нарекъл този подход *релационен*, именно върху тази основа се изгражда и специфичното диалектическо разбиране на Божков.
- представената критическа философия на историята е *антиметафизична*: тя отрича субстанциалното, трансцендентно ръководство на историята, отхвърля *архе-то* – този принципен логос, който бил направлявал историческото.

Ако дотук опитам да скицирам **най-общата методологическа и понятийна рамка** на монографията, то нейната най-непосредствена задача е всъщност друга. *Марксизмът в месианизма* представя **интерпретация** на едно убегливо и сложно историкофилософско преплитане между марксизма и юдео-християнския месианизъм. Това означава, че Димитър Божков успява да изтълкува по интересен начин нишките, които преминават от юдейската антиномия между закона и спасението през апостол Павел и Маркион чак до Якоб Таубес; или да види по нов начин връзката между конкретното разбиране на Маркс за контекстуален анализ и възникването на теология на освобождението в Латинска Америка; или да анализира взаимното усилване на няколко фактора, които свързват марксизма и месианизма: преодоляването на ценностния универсализъм на неокантианството, усещането за катастрофичност през 20-те години на ХХ век, скъсването с метафизиката, внимателните исторически изследвания върху дотогава изтласканите религиозни есхатологични традиции и т.н. – от тази гледна точка критическата философия на историята представя свързване с есхатона, но същевременно е и *рефлексия върху настоящето*. Не на последно място, и във връзка с вече описаните характеристики, монографията опитва да аргументира – на едно по-общо ниво – възможността за един нов ляв прочит на политическата теология, която традиционно се свързва с консервативния възглед за властта (Карл Шмит). Всичко това са интересни, ценни и предизвикателни философски задачи.

Б. ЗАБЕЛЕЖКИ И ОГРАНИЧЕНИЯ

Накрая, без това да влияе на общата оценка, бих посочил някои **забележки и ограничения**. Освен известно количество технически грешки, които е добре да се отстранят, в цялата монография (без последната глава) се забелязва излишна повторителност – многократно биват представени или обобщени едни и същи твърдения, понякога дори с идентичен изказ. Забелязват се и други „организационни“ неточности: например, на 108 стр. се твърди, че вече са обсъдени редица автори и се предлага списък, но реално Георг Ландауер и Дьорд Лукач не са обсъждани, а са само споменати; или, обратното, след като многократно вече е ставало дума за Маркион и маркионизма, то е доста неочаквано „въвеждането“ му на 178 с. Обръщам внимание

освен това, че може да е подвеждащо не много точното заглавие на книгата, което обхваща само едната посока, която реално се обсъжда в монографията: марксизмът в месианизма. Вярно, че това е по-трудната за интерпретация посока (а е и по същество формално спазване на изискването за конкурса, който е върху философията на XIX век), но пък изследването показва достатъчно ясно, че обратната тема – за месианизма в марксизма – много често се свежда до догматични и повърхностни клишета, а именно на това Димитър Божков се противопоставя и това противопоставяне определя голяма част от неговото изложение.

Имам и няколко съдържателни бележки. **(1)** Струва ми се, че може значително да се детайлизира *степента на близост между марксизма и месианизма*. В книгата става дума за: общ контекст, общи места, обща основа, аналогии, подобия, взаимно влияние, среща, сговаряне, синкретизъм, синтез, симбиоза. Тези понятия са различни и могат да бъдат активно вплетени (чрез своето различие) в по-сложно и по-плътно представяне на динамичните отношения между марксизъм и месианизъм. Едни по-фини разграничения ще са по-полезни и от историкофилософска гледна точка. **(2)** С оглед на по-общия проблем за *критическата история на философията* не е съвсем очевидно защо не се допълва нищо за потенциите на бъдещето или на настоящето. Ясно е, че миналото може да съдържа скрит ресурс и това е убедително показано, но не всички потенции са предзададени или вече случили се – миналото надали е единственият извор за спасение (а има ли изобщо спасение?). **(3)** Ако четем изследването на Димитър Божков като философско-евристична реабилитация на потенциите в миналото (т.е. като витален контрапункт срещу ускорителната интензивност на настоящето или срещу футуристичната метафизика на техно-политиката), то критическият ѝ потенциал е ясен. От друга страна, не бива да се забравя, че „зловещото минало“ също има потенциал. Аушвиц може да се повтори, въпреки предупрежденията на Теодор В. Адорно. Една критическа философия на историята не може да не се изправи преди този проблем – как да *разграничи и оцени* потенциите в миналото (и от каква позиция ще бъде тази оценка). **(4)** Действително ли предложената критическа история на философията „изключва метафизиката напълно“ (8 с.)? Разбира се, тук няма субстанциално-онтологично обосноваване на властта, а контекстуално и историческо, но метафизиката има много по-сложни, упорити и неуловими присъствия (именно през месианизма и есхатологията) и това го показва самата история на философията от XX и XXI век.

Посочените бележки не отменят по никакъв начин отделните приноси елементи, за които стана дума, нито пък поставят под съмнение целостта на изследването на Димитър Божков. Те са продиктувани по-скоро от заряда на интерпретацията му и са свидетелство за *ангажираността* на самото изследване. То носи в себе си критически и философски потенциал, който може да бъде развиван в различни посоки и да вдъхновява и проправя път за други изследвания – а това е *едно от най-ценните и съдържателни изисквания за реабилитация*.

3. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

След като се запознах с всички предоставени за конкурса документи и прочетох предоставените научни публикации, както и с оглед на всичко заявено дотук относно тяхното качество и приноси, то с пълна убеденост подкрепям **гл. ас. д-р Димитър Божков** да бъде избран за **доцент** по професионално направление **2.3. Философия (История на философията. Нова философия – XIX век)** в катедра „История на философията“ на Софийския университет „Св. Климент Охридски“. И от формално-количествена, и от съдържателно-качествена гледна точка кандидатурата му е безспорна и давам своята **еднозначна и положителна оценка**.

12 ноември 2022 г.
София

доц. д-р Васил Видински

катедра *История на философията*
СУ „Св. Климент Охридски“